

דפי עיון

במפרשים

"ליהודים היתה אורה" אמר רבי יהודה:
אורה - זו תורה.

וכך הוא אומר:
"כי נר מצוה ותורה אור" [מגילה ט"ז]

לזכרה של: אורה מושקוביץ ע"ה
משואות-יצחק

יו"ל ע"י מ. מושקוביץ * משואות-יצחק 79858, ד.ג. שדה-גת * טל': 08-8581440 * פקס: 08-8503835

שנת תשס"ו

פרשת נזיצ צים

ושב ה' את שבותך (ל' ג')
לפי משפט הלשון הי' צריך לומר "והשיב" כמו והשיב לב אבות על בנים
(מלאכי ג' כ"ד), או והשיבותי את שבות יהודה (ירמיה, ל"ג ז'), אבל
"ושב" מורה על עצמו, שהוא ישוב, ואיך זה יתפרש כן.
וקרוב לומר, שעל יסוד דיוק זה פירש"י (מחז"ל) שכביכול השכינה
תהי' בגלות עם ישראל (על דרך הלשון בתהלים: עמו אנכי בצרה).
וכשישובו הם, תשוב גם היא עמהם.
ולפי זה תהי' הוראת הלשון "את" (ושב ה' את שבותך). מובן "עם",
כמו היה רועה את אחיו בצאן (ר"פ וישב) ושרת את אחיו באהל מועד
(פ' בהעלתך ה' כ"ו) דהמובן עם אחיו.

א. תוספת ברכה
פרק ל' פסוק ג':

1. מהו הקושי שפרשנו מוצא בפסוק והאם זהו קושי לפנינו בלבד או אף אחר לו?
2. מהי תשובת רש"י עפ"י חז"ל ומה הרציון כבק?
3. איזו הוכחה לפנינו מביא פרשנו לבק?

* * *

ב. משך חכמה עם פירוש הרב י. קופרמן.

פרק ל' פסוק ג': ושב ה' אליך את שבותך ורחמך, ושב
וקבצך וכו'.

פירושו על פי מה דאמר יהזקאל (לז, יג-יד):
"הנה אני פותח את קברותיכם... והבאתי אתכם
אל אדמת ישראל... ונתתי רוחי בכם והייתם".
ועל זה אמר "ושב וקבצך מכל העמים וכו'" היינו
המתים יבואו לארץ ישראל ושם יעמדו בתחיה,
ו"שבותך" הוא על החיים, כי המתים אינם בשבי.

תוספת

1. מהו הקושי בפסוק עליו אחפש פרשנו אצנה?
2. מהי תשובתו בקטע הראשון של דבריו?
3. מהי הוכחתו מן הפסוק כי "המתים אינם בשבי"?
4. בפירושו השני - שהוא מהפכני - מנסה פרשנו להכניס השקפתו על הנצח בלואו (בראשית
האמה העשרים), איך הוא עולה זאת?
5. מי נזקק לרחמים?
6. למה דוקא את אלה שמצאנו "קורת רוח" באלה יש "לפקד" ומה מובן שורה זה כאן?

* * *

יעודים לעולם הבא ואינם לפניו אלא לאחר מיתה, על דרך אומרו (לעיל כ"ח ו') ברוך אתה בבאך וברוך אתה בצאתך, ולהפך ארור הוא וגו', ואמרו רבותינו ז"ל (ב"מ ק"ו) ש'מדבר על יציאתו מן העולם, ולזה הפסיק במאמר נתתי לפניך בין ב' יעודים הראשונים לב' האחרונים:

וַיֵּלֶךְ גִּמְרֹא אֶמֶר וּבִחֶרְתָּ בְּחַיִּים שֶׁהוּא יַעֲזֹר
 עוֹלָם הַזֶּה, כִּי יִתְקַרֵּב לֵב הָאָדָם בְּיוֹמָה
 לְמַה שְּׁלִפְנָיו, בְּדֶרֶךְ אוֹמְרוֹ וְהִנֵּה אִם שָׁמַעַ
 תִּשְׁמָעוּ וְגו' וְנִתְּנִי מִטֶּר אֲרַצְכֶם, הֲרִי שְׁלֹא
 הַזְכִּיר לְהַשְׁתּוֹת לִבְךָ אֲנוּשׁ אֵלָּא בְּדִבְרֵים הַנִּגְלִים
 בְּעוֹלָם הַזֶּה, כְּמוֹ כֵּן אָמַר כָּאן וּבִחֶרְתָּ בְּחַיִּים,
 פְּרוּשׁ, יִתְחַיֵּב הַדָּבָר אֶפְלוּ כִּפִּי טַעַם גִּשְׁמִי
 לִבְחֹר בְּחַיִּים, וְהִגַּם טַפְסוּק שְׁלִפְנֵי זֶה אָמַר
 רָאֵה נִתְּנִי לִפְנֵיךְ הַחַיִּים וְהַטּוֹב יַחַד, שֶׁסֵּם נִתְּכֹן
 בְּמֵאמְרֵי לִפְנֵיךְ לִבְחֹר בָּהֶם, וְכֵאן נִתְּכֹן בְּמֵאמְרֵי
 לִפְנֵיךְ לֵאמֹר מַה שְּׁלִפְנֵיךְ, וְהַעֲזֹר עַל זֹאת
 בְּמַה שֶּׁסִּדְּרָה בְּאֻמָּצַע הַיַּעֲזוּדִים כְּמוֹ
 תִּי, גַּם בְּמַה שֶּׁגִּמְרֹא אָמַר וּבִחֶרְתָּ בְּחַיִּים
 כְּמוֹ שֶׁפָּרְשְׁתִּי:

(יט) הַעֲדֵתִי בָכֶם וְגו'. פְּסוּק זֶה מִתֵּיֹדֶר שֶׁהָרִי אָמַר בְּסֻמּוֹךְ רֹאֵה נִתְתִּי לַפְּנֵיךְ הַיּוֹם אֶת הַחַיִּים וְאֵת הַטּוֹב וְגו', עוֹד צָרִיךְ לְדַעַת לָמָּה שֶׁנָּה מַסְדֵּר שְׁאָמַר לַמַּעֲלָה שֶׁעוֹשֶׂה חֲלָקָת הַטּוֹב בַּכִּנִּי עֲצָמָה כְּאוֹמְרוֹ הַחַיִּים וְאֵת הַטּוֹב וְאֵת הַמָּוֶת וְאֵת הָרַע וְכֵאֵן אָמַר הַחַיִּים וְהַמָּוֶת וְגו' הַבְּרִיכָה וְהַקְלִלָה, עוֹד צָרִיךְ לְדַעַת לָמָּה לֹא אָמַר אֱלֹא וּבִחְרָף בַּחַיִּים וְלֹא אָמַר וְאֵת הַטּוֹב:

וְנִרְאָה בְּהִעָרִיר לָמָּה הִפְסִיק בַּמֶּאֱמָר נִתְּנִי
לִפְנֵיךְ בֵּין מֵאֲמֵר הַחַיִּים וְהַמּוֹת
לַמֶּאֱמָר הַבְּרָכָה וְהַקְלָלָה שֶׁהִיזָּה לוֹ לְהַקְדִּים
וְלֹאֲמֹר נִתְּנִי לִפְנֵיךְ הַחַיִּים וְגו', אוֹ אֲחֵר
שִׁיאֲמֹר וְהַקְלָלָה יֹאמֵר נִתְּנִי לִפְנֵיךְ:

אָבן כּוֹנֵן הַכְּתוּב הָיָא לְהַעִיר כִּי ב' יְעוּדִים
א' טוֹב וְא' רַע הֵם בְּעוֹלָם הָהָא, וְלֵזֶה
אָמַר בְּפִסּוּק זֶה הַחַיִּים וְהַמּוֹת נִתְּחִי לִפְנֵיךָ
פְּרוּשׁ שְׂכָר וְעֹנֶשׁ הַנְּתוּנִים לִפְנֵיךָ-פְּרוּשׁ בְּעוֹלָם
הָהָא-הֵם הַחַיִּים וְהַמּוֹת, אִם יִיטִיבוּ יְהִיו וְאִם
יִרְשָׁעוּ יָמוּתוּ, אִלּוּ הִב' הֵם לִפְנֵיךָ בְּעוֹלָם הָהָא,
וְיֵשׁ ב' אַחֲרֵים-וְהֵם הַבְּרִכָּה וְהַקְּלָלָה-הֵם

nifke

1. שלוש שאלות מונה פרשנו בתחילת הקטע, התוכל לזכור אותן ולהסבירן?
2. מה הם שני היצודים בצולמ הזה ואיך פרשנו לומד אותם כאן מן הפסוק?
3. מה הם היצודים בצולמ הבא ואיך הפסוק מכנה אותם?
4. מה ההבדל העקרוני והמהותי בין שתי מצרכות אלה?
5. למה התורה מזכירה באופן מפורש ולפני רק את היצודים העשמיים בצולמ הזה?
6. מהי לדעתו הבחירה "בחיים"?
7. איך לפי זה מבאר פרשנו את סדר הכתובים?

ד. מדרש רבה.

פרק ל' פסוק יא':

'כִּי הַמְצִיחַ הַזֶּה' - אָמַר ר' חֵיָא

כַּר אָבָא: דִּפֹּל מִי שְׁמַתְחִיל בְּמַצּוֹת וְאֵינוֹ גּוֹמְרָה גּוֹרֵם שֵׁיִקְבֵּר אֶשְׁתּוֹ וּבָנָיו.
וּמִמִּי אֶת לָמֵד, מִיְּהוּדָה, שֶׁהִתְחִיל בְּמַצּוֹת וְלֹא גָמְרָה. כִּי־צַד – בְּשַׁעַת שְׂבָא
יוֹסֵף אֶצֶל אָחָיו וּבִקְשׁוֹ לִהְרֹג אוֹתוֹ, שֶׁנֶּאֱמַר: (בראשית לו, כ) 'לָכוּ וְנִהְרַגְהוּ',
עַמֵּד יְהוּדָה וְלֹא הִנִּיחֵן. מִנֵּי, שֶׁנֶּאֱמַר: (שם שם, כו) 'מָה בָּצַע כִּי נִהְרַג אֶת
אָחָיו, וְשָׁמְעוּ לוֹ הַמִּפְנֵי שֶׁהָיָה מֶלֶךְ עָלֵיהֶן. וְאֵלּוֹ אָמַר לָהֶן: נִתְּחַרְנוּ אֶצֶל
אֲבִינוֹ, הָיוּ שׁוֹמְעִין לוֹ. וְעַל־יְדֵי שֶׁהִתְחִיל בְּמַצּוֹת וְלֹא גָמְרָה קִבֵּר אֶשְׁתּוֹ וְשְׁנֵי
בָנָיו, שֶׁנֶּאֱמַר: (שם לה, יב) 'וַתָּמָת בַּת שׁוֹעַ אֵשֶׁת יְהוּדָה', וּכְתִיב: (שם מו, יב)
זִימַת עַר וְאוֹנֵן בְּאַרְץ כְּנָעַן'.

π/f_{ke}

1. על מה בפסוק צומד מדרשנו?
2. איך מפרש המדרש באופן צחוק את צנין או אמירת מצוה עד כדי הצנשה כל כך חמורה?
3. מהי הדוממא של יהודה לצנינו ולאמה היא צונה לרציון של המדרש?

ה. הכתב והקבלה.

פרק ל' פסוק י':

(י) בקול זגוי הכתובה. לפי שהמורה לא

צִיָּהֲרָה רַק כִּכְנָכ כִּכ וּמִנֵּה וּמִנֵּה, וּצְנִי חֲפָשִׁי לְקִיָּים מִלֵּוֹה מִן הַמִּלּוֹת בְּלַעֲדֵי הַתּוֹרָה שֶׁצִּיָּהֲ
הַמְצִאֲתָה כָּל הַפְּרָעִים וְהַדְּקוּקִים הַרְחִיֵּם לְכָל מִלֵּוֹה וּמִלֵּוֹה, לִכְן הִזְכִּיר עַל קִבְלַת הַתּוֹרָה שֶׁצִּיָּהֲ
וְעִיָּהֲ כִּי תִשְׁמַע צִקוֹל ה' לִשְׁמֹר מִלֵּוֹתָיו וּמִקִּוְיָתָיו הַכְּתוּבָה כְּדֵי שֶׁיִּסְתַּכֵּל לִשְׁמֹר הַתּוֹרָה הַכְּתוּבָה
לְרִיכִים לַתּוֹרָה שֶׁצִּיָּהֲ וְהוּא הַנִּקְרָא קוֹל. כִּי דִבְרֵי הַתּוֹרָה שֶׁצִּיָּהֲ שֶׁאִסּוּר לְכַוֵּן לְכַוֵּן לְכַוֵּן לְכַוֵּן
מִכֵּס לְשִׁמְעָם מִקּוֹל דְּבָרִים הַיּוֹלָאִים מִיָּד רָצוּ אֲלֵיו לְלַמֵּד, וְצִמְחָה דְּבִי אֲלֵיהֶם מְצֻחָה לְהַדִּיל שֶׁהַתּוֹרָה
שֶׁצִּיָּהֲ נִקְרָאת קוֹל, לְהִתְחַלֵּם הַחֵם פ'ח ע"פ צִלֵּי נִשְׁמַע קוֹלֵם אֲלוֹ הַהִלְכוֹת, וּצְנִיָּהֲ (ר"ס וְיָאֵל קמ"ז)
(צ') פִּירוּשָׁא לְדוֹרֵיִיחָא דְּכִתְבָּת אִיהִי תּוֹרָה שֶׁצִּיָּהֲ וְכו' וְהִיָּיו קוֹל גְּדוֹל, ע"ס. וְצִמְחָה וְהַדְּעָ כִּי כְּמוֹ
שִׁירָה שֶׁם קוֹל עַל הַקּוֹל הַבְּשׂוּי הַנִּשְׁמַע לְאַזְנוֹת ע"י הַנֶּעֱתָ כְּלֵי הַדְּבָר וְהַבְּשִׁימָה, כִּכָּה יוֹרָה ג'כ
עַל הַשְּׁמִיעָה הַמְּוַשְׁכֵּלֹת וְהַמְּוַשְׁבֹּת הַרוֹחִינִיּוֹת הַיּוֹלָאֹת מִנִּפְלָאוֹת תַּמִּים דְּעִים ית' צְבָרִיאוֹת יִלְרִיזוֹ אֲשֶׁר
כּוֹלֵם צִמְחָה נִפְלָאָה עֲשִׂיָּים לְהַכִּיר וְלְהוֹדִיעַ גַּם לְכָל חֹקֵר נֶאֱמָן אֶת צוֹרָאוֹ, מַעֲנִין זֶה כָּל לִשׁוֹן
קוֹל הַמְּוַחֵר צִי הַמְּשׁוֹרֵר (תַּלְמִיד כ"ט) קוֹל ה' עַל הַמַּיִם וְכו' כּוֹלֵם ע"ד מַלְיָה עַל הַקּוֹלֹת הַרוֹחִינִיּוֹת
אֲשֶׁר פְּעוּלוֹת הַנִּכְבָּדוֹת שֶׁצְבָרִיאוֹת אֲלֵה יִשְׁמִיעוּ לְמַשְׁכִּיל יוֹקֵר מַעֲשִׂיָּהם הַנִּפְלָאוֹת וּמַלְיָאוֹת, וְקִיּוּמָן
וְהַתְּמַת פְּעוּלוֹתֵיהֶן עַל הַקֹּדֶר הַתְּמִידִי יִפְרָסָם צִקוֹלֵי קוֹלֹת הַכֶּתֶב רוֹמְמוֹת אֶל ית', וְחִסּוֹ ג'כ כּוֹנֵן
קוֹל הַמַּחֲכֶה צִיָּהֲ הַמַּעֲטָה וְהַבָּחַת הַיָּד אֶל הַחִיק אֲמֵר (שְׁמוֹת ד') קוֹל הַאֵוֹת הַרְאִשׁוֹן קוֹל הַאֵוֹת
הַחֲמִירוֹן, אֶף שֶׁאֵין צִיָּהֲ הַאֵלֶּה אֲמֵר וְדִבְרִים וְקוֹל הַבֶּרֶה הַזִּכִּיר צֶהֱן מַלְיָה קוֹל, לְהוֹרֹת עַל הַתְּמַלּוֹת
יוֹקֵר מַעֲטָה אֵיִם עוֹשֶׂה נִפְלָאוֹת אֲלֵה, מְצֻחָה מִזֶּה הַמוֹצֵן הַכִּלְלִי צִיָּהֲ קוֹל הוּא צִעֲלָמוֹ עֵינֵן הַתְּמַלּוֹת,
אֵם הַתְּמַלּוֹת מַחֲשָׁבָה הַנִּעֲלָמָה ע"י כְּלֵי דְבָר נִשְׁמָה (אִיִּישְׁעָרוֹנָה דַּעַר גַּעֲדָאֲנִקְעֵן) אִם הַתְּמַלּוֹת הַשִּׁבָּה
נִעֲלָמָה הַיָּדִיעָה ע"י הַתְּמַלּוֹת צִיָּהֲ הַתְּמַלּוֹת צִיָּהֲ הַתְּמַלּוֹת צִיָּהֲ (עֲנִיעֲדֶקֶקוֹנָה, נִלְשׁוֹרֶעֶרֶשׁיִינוֹנָה) וְכו';
הַתְּמַלּוֹת מְוַשְׁכֵּל לְרִיָּהֲ, הַתְּמַלּוֹת תּוֹכָן הַמְּכּוּוֹן וְהַמְּכּוּוֹן צִיָּהֲ סָחִים תִּקְרָא קוֹל (עֲרַקְלָאֲרוֹנָה דַּעַר
אִיִּישְׁעָרוֹנָה), וְכֵן בְּלִשׁוֹן אֲשֶׁכְּחִי יֵשׁ סָגוֹן אֶחָד לְקוֹל וְלִצִּיָּהֲ דְבָרִים, זֶה נִקְרָא (לִיָּיִט) וְהוּא עַר-
לִיָּיִטֶעֶרֶוֹנָה), וְלִדְבָרֵינוּ יוֹזֵן הֵיטֵב מִה שֶׁאֲמַר צִמְחָה דְּבִי אֲלֵיהֶם פ'ח ע"פ צִלֵּי נִשְׁמַע קוֹלֵם אֲלוֹ הַהִלְכוֹת
וְכִיָּה צִלְקוֹת שֶׁם, כִּי הַהִלְכוֹת הֵמָּה צִיָּהֲ תּוֹרָה הַכְּתֵב וְהוּא הַמוֹצֵן בְּלִשׁוֹן קוֹל לְפִי מְצֻחָה צִיָּהֲ.
וְחֵמָה קוֹל דְּבָרִים אֲחֵם שׁוֹמְעִים (דְּבָרִים ד'), אֵם הִיָּה אֲמֵר דְּבָרִים אֲחֵם שׁוֹמְעִים לֹא הִיָּה מְצֻחָה
כִּיָּה דְּבָרִים הַכְּתֵב וְכַלְשׁוֹנָם שֶׁאֵין צִיָּהֲ מִזֶּה תּוֹכָן כּוֹנֵן פְּנִימִית רַק כּוֹנֵן חִלּוֹנָה פְּשׁוּטָה מְצֻחָה לְכָל
דָּם, אֲמֵם צִיָּהֲ קוֹל דְּבָרִים יִרְלָה שֶׁהַדְּבָרִים אֵינֶם כְּמַשְׁמַע לְכָד אֲלֵל יִשְׁנֵם דְּבָרִים רוֹחִינִים
מְצֻחָה צִיָּהֲ מְצֻחָה שְׁכִלִי, וְכִלְלֵי הַצִּיָּהֲ שֶׁמֶכֶר לֵהם צִיָּהֲ שֶׁצִּיָּהֲ:

ниже

1. קרא שוב את הפסוק, מהו הקושי האפשרי שבכף ניתן כאן לחשוב עליו?
2. מה אי אפשר לקיים מצוות בלי תורה שבעל פה?
3. מה המסקנה מכך?
4. פרשנו מסביר באריכות את דעתו על המושג "קוף", התוכל להסבירו?
5. מה הן הוכחותיו להסברו זה?
6. מה קרה אצל משה (שמות ד') המאשש דבריו?
7. התנלות, השגה, ביאור, כל אלה באים להסביר את המושג קוף, התוכל לפרש?
8. מהו פירושו של: "קוף דברים אתם שומעים" ולמה לא ניתן להסביר זאת אחרת?

* * *